

Частина I

I

Я усвідомив це того дня, коли отримав свій новий зубний протез.

Добре пам'ятаю тодішній ранок. Десь за чверть восьма я вислизнув з ліжка і пішов до ванної кімнати — завчасно, аби встигнути поперед дітей. Стояв мерзенний січневий день. У світлі, що сіялося з жовтувато-сірого неба, все виглядало похмурим. Крізь віконце внизу було видно клаптик землі завбільшки п'ять на десять ярдів, порослий травою та оточений огорожею оливкового кольору, з прогалиною посередині — те, що ми називали садом. Усі будинки на Елзмір Роуд мають однакові садочки, огорожі й газони. Вони відрізняються лише тим, що біля осель, де не живуть діти, моріжок посередині не витоптаний.

Доки ванна наповнювалася водою, я намагався поголитися старим лезом. Із дзеркала на мене дивилося моє обличчя, а нижче, на полиці, у склянці з водою, лежав зубний протез для нього. Це була тимчасова модель, яку виготовив мій дантист Ворнер, якою я маю користуватися, доки не буде готова нова. Взагалі-то, я виглядав не так уже й погано: таке собі квадратне рум'яне обличчя, ясно-блакитні очі й світле волосся відтінку вершкового масла. Дяка господу, я ще й досі не посивів, не став лисим, а з новою щелепою виглядаю молодшим за свої роки. А мені вже сорок п'ять.

Подумки зазначивши, що треба буде купити нові леза, я заліз до ванної і став натирати себе милом. Почав з рук (вони у мене пухкі, з веснянками по лікті), тоді взяв щітку для спини та перейшов до лопаток — без неї я б їх не дістав. Це може здатися дурницею, але певні частини мого тіла стають для мене важкодоступними. Чесно кажучи, я дещо схильний до огрядності. Та товстуном себе не назвав би. Важу я кілограмів дев'яносто, а коли востаннє міряв талію, то вона була близько сорока восьми, ну, може, сорока дев'яти дюймів, точно не пам'ятаю. Я не один із тих «бридких пузанів», у яких черево звисає до колін. Просто я потужний, з широкою кісткою. Ну, знаєте таких активних, енергійних, опасистих чоловіків? Їх ще кличуть Товстунами чи Кабанчиками і вважають справжньою душею товариства. Так от, це про мене. Мене часто називають Товстуном. Товстуном Боулінгом. Насправді ж мене звати Джордж, Джордж Боулінг.

Хоча тоді зовсім не було настрою когось розважати. Раптом я усвідомив, що останнім часом чи не щоранку прокидаюся у пригніченому стані, хоча сплю добре, і з травленням проблем не маю. Зрозуміло, що річ у цьому клятому протезі. Крізь скло склянки він здавався ще більшим, і виглядало так, ніби ті зуби вишкіряються на мене. Паскудне відчуття — сидиш, зіпивши ясна, згорнувшись калачиком, та кривишся, ніби щойно відкусив кислого яблука. До того ж, можете казати що завгодно, та зубний протез — це певний життєвий етап. Щойно випаде твій останній зуб, маєш змиритися з тим, що часи, коли ти міг удавати із себе голлівудського шейха, відійшли у минуле. Ще й жиром заплив до сорока п'яти років. Потягнувшись за милом, щоб натерти ноги, я подивився на свою статуру. Брешуть, коли кажуть, що товстун не бачать власних стоп, та безглуздо сперечатися з тим, що, вирівнявшись, я міг роздивитися тільки пальці ніг. Жодна жінка не погляне на мене, хіба що за гроші, поду-

мав я, розтираючи мило по животу. Та й, варто сказати, не так уже й потрібні мені були ті жіночі погляди.

Тоді у мене в голові немов щось перемкнуло — сьогодні я насправді мав привід бути у доброму гуморі. Поперше, не треба було йти на роботу. Стара машина, на якій я «інспектую» свій район (займаюся страхуванням у компанії «Летюча саламандра»: страхування життя, близьнюків, покриття ризиків пожеж, пограбування, аварій — усе це моя парафія), перебувала в ремонті. І хоча я мав заскочити до лондонського офісу, щоб занести деякі папери, та сьогодні взяв вихідний, аби нарешті дантист зміг довести до пуття мої нові протези. Та окрім цього я мав ще одну справу, яку ніяк не вдавалося владнати. Впало мені в кишеню сімнадцять фунтів, про які жодна душа не знає — ніхто з моєї родини. А сталося це от як. Один хлопець з нашої фірми, звати його Меллорс, десь відкопав книжку «Астрологія та кінні перегони», в якій ішлося про зв'язок між розташуванням планет і кольором форми жокея. Саме в цей час у перегонах мала стартувати Наречена Корсара — не надто перспективний, м'яко кажучи, кінь, та її жокей був весь у зеленому — в кольорі, що на той момент, як свідчили зірки, був найщасливішим. І от Меллорс, який тоді пристрасно захопився всією цією історією з астрологією, поставив кілька фунтів на цього коня і благав мене зробити те саме. Зрештою, щоб він тільки стулив пельку, я ризикнув, поставивши десять шилінгів, хоча зазвичай таким не займаюся. І Наречена Корсара першою дісталася фінішу. Не пам'ятаю вже якими були ставки, та отримав я сімнадцять фунтів. Інстинктивно, й досі не розумію, чому саме так вчинив (певно, теж новий життєвий етап), я поклав ці гроші на рахунок в банк і вирішив зайве про це не розп'якувати. Таке зі мною вперше. Добропорядний чоловік та батько витратив би їх на нову сукню для Гільди (це моя дружина) чи нові черевики для дітлахів. Та я п'ят-

надцять років свого життя був добрим сім'янином, і це мені починало набридати.

Коли моє тіло нарешті було повністю намилене, я відчув полегшення і ліг у ванну поміркувати над тим, на що б витратити ті сімнадцять фунтів. Чи провести вікенд з подружкою, чи тишком-нишком почати спускати їх на всілякі забаганки типу сигар чи міцного віскі. Мріючи про жінок та сигари, я крутнув кран, аби додати гарячої води, як раптом почув оглушливий тупіт, наче по сходах біля ванної пронеслося стадо бізонів. То були дітки, хто ж ще! Двоє дітей у будинку такого розміру, як наш, — це щось на кшталт пінти пива у кухлі на півпінти. З-за дверей лунав шум, який раптом змінився гучним зойком:

— Татку, пусти!

— Зачекаєш. Геть звідси!

— Але татусю! Мені дуже потрібно!

— Пошукай інше місце. Геть звідси! Я приймаю ванну.

— Татку-у-у! Мені ду-же потрібно!

Що тут вдієш! Я відчував, що краще мені відчинити. Вбиральня у нашому будинку, звичайно ж, була разом з ванною. Висмикнувши пробку для зливу води, я похапцем витерся рушником. Варто мені було відчинити двері, як найменший з моїх дітей — семирічний Біллі — стрімголов залетів досередини, ухилившись від мого потиличника. Я побачив, що не змив мило з шиї, тільки тоді, коли майже повністю вдягнувся та шукав краватку.

Мило, що засохло на шиї, — ще те задоволення. Якщо його старанно не змити, решту дня почуватимешся так, ніби по тобі проповз слимак. Настрій геть зіпсувався, і вниз я спустився, готовий всім наваляти.

Наша їдальня, розміром футів чотирнадцять на дванадцять, а то й менше, не надто простора, як і у всіх на Елзмір-роуд. Буфет з японського дуба, на якому пилом припадають два порожні декантери та срібна підставка для яєць — весільний подарунок тещі, ледь сюди вмис-

тився. Гільда клопоталася біля заварного чайника, як завжди стурбована останніми новинами. Сьогодні у «Віснику» написали, що зростають ціни на вершкове масло. Печі вона не запалювала, і в приміщенні стояв лютий холод, хоча вікна й були зачинені. Нахилившись та засопівши (віднедавна цей звук супроводжував чи не кожен мій рух), я підніс сірника до конфорки, натякаючи дружині на те, що трохи тепла нам би не завадило. Вона скоса подивилася на мене, як зазвичай у ті моменти, коли моя поведінка здавалася їй занадто зухвалою.

Гільді тридцять дев'ять. Коли ми тільки познайомилися, вона була схожа на зайця. Загалом, так само виглядає вона і зараз, от тільки дуже схудла, всохла, а в очах оселилася постійна тривога та неспокій. Ще й стала частіше хнюпитися. Щоразу, як у неї псується настрій, вона горбиться й схрещує руки на грудях, наче та стара циганка біля вогнища. Гільда з тих людей, які дуже чутливі до будь-якої біди. Навіть до якоїсь дрібниці. На війни, землетруси, чуму, голод та революції їй начхати. Поповзли вгору ціни на вершкове масло, прийшов велетенський рахунок за газ, дітям час купувати нове взуття, ще й наближається термін чергового платежу за радіо — от що насправді турбує Гільду. Я дійшов висновку, що вона отримує справжнє задоволення, виснажуючи себе цими заявами: «Джордже, це не жарти! Я не знаю, як ми далі житимемо! Де взяти грошей? Здається, ти зовсім не усвідомлюєш, наскільки все це серйозно!» І все в такому самому дусі. Вона вбила собі в голову, що зрештою ми опинимося у трудовому таборі. Та парадокс у тім, що навіть якщо таке станеться, вона й наполовину не перейматиметься з цього приводу так сильно, як я, навпаки — певно, буде тішитися з відчуття захищеності та стабільності.

Малеча вже була внизу — вмилися і вдягнулися вони зі швидкістю світла, як завжди, коли ванна кімната нікому більше не була потрібна. Поки я сів до столу, вони

сварилися: «Так, це ти зробив!» — «Ні, не я!» — «Ні, ти!» — «Ні, не я», і якби я не гримнув на них, вони, здавалося, ніколи не зупинилися б. Їх у мене двоє — Біллі, якому сім, і Лорна — їй одинадцять. Діти викликають у мене дивні емоції. Часто-густо мені навіть дивитися на них не дуже приємно. А їхні розмови ладні довести до сказу. Вони якраз у тому нудному шкільному віці, коли коло їхніх інтересів обмежується олівцями, лінійками та оцінками з французької. Та варто їм заснути, як у мені прокидаються геть інші почуття. Іноді, особливо літньої ночі, я можу довго стояти біля їхніх ліжечок і дивитися, як вони сплять, милуватися їхніми круглими личками, світлим волоссячком, ще світлішим від мого; в такі моменти я відчуваю щось схоже на те, про що йдеться у Біблії: «і він змиловився». Тоді я здаюся собі старим сухим стручком з насінням, який не вартий і двох пенсів, єдиною місією якого було дати життя цим двом створінням та підняти їх на ноги. Та таке трапляється рідко. Здебільшого я відчуваю важливість свого існування як окремої особистості, розумію, що цей старий пес ще може дати жару, а усвідомлення себе дійною коровою для дружини та дітей не додає оптимізму.

Поснідали ми мовчки. Гільда, як завжди, занурилася у свої вічні роздуми на тему «Я не знаю, як ми далі житимемо!» — частково через ціни на вершкове масло, частково через те, що різдвяні канікули майже закінчилися, а ми ще мали заплатити п'ять фунтів за останній шкільний семестр. З'ївши варене яйце, я намастив скибку хліба мармеладом «Золота корона». Гільда постійно купує всляку всячину. Коштує цей мармелад всього п'ять пенсів за фунт, а на обгортці дрібним шрифтом написано, що продукт схвалено, у складі міститься «певна частина нейтрального фруктового соку». Це мене розлютило — варто мені побачити напис зі згадкою про нейтральні фруктові соки, як я починаю цікавитися, на яких деревах досягають ці «нейтраль-

ні фрукти», де саме їх вирощують, доки Гільда починає сваритися. Не можу сказати, що у нас заборонено висміювати одне одного, але чомусь будь-які жарти стосовно її економності вона сприймає як особисту образу.

Я переглянув газету — нічого нового. Від Іспанії до Китаю люди продовжують вбивати одне одного, на залізничній станції знайшли відтяти жіночі ноги, а весілля короля Зогу¹ під питанням. Врешті-решт, десь близько десятої, я вийшов з дому, хоч і не планував робити цього так рано. Щойно я переступив поріг, як різкий порив вітру пройшовся по моїй оголеній шиї, і раптом я відчув, ніби вкритий липким милом з голови до п'ят — воно досі не обсипалося. Ще й вдягнувся не по погоді.

II

Чи чули ви про мою Елзмір-роуд, що в Західному Блечлі? Навіть якщо ні, то, напевно, бодай раз бували на одній з кількох десятків подібних.

Це гнітюче видовище поглинає цілі мікрорайони. Картина всюди однакова. Довжелезні ряди компактних будинків на дві родини — на Елзмір-роуд таких 212, наш — 199-й, всі ніби зведені за одним шаблоном. Усе це навіює смуток. Потинькований фасад, оброблені антисептиком ворота, акуратно підстрижені кущі бирючини по периметру, вхідні двері, пофарбовані зеленим кольором. На поштових скриньках таблички: «Лорелси», «Мертли», «Хоторни», «Мон Абрі», «Мон Репо», «Бель Вью». Серед півсотні таких будинків зустрінеться принаймні один, власник якого — соціопат, який наважився пофарбувати двері не зеленою, а синьою фарбою, і який, скоріш за все, закінчить у трудовому таборі.

---

¹ Ахмет Зогу — король Албанії у 1928—1939 рр. (*прим. пер.*).